

MODULARIZACE VÝUKY EVOLUČNÍ A EKOLOGICKÉ BIOLOGIE
CZ.1.07/2.2.00/15.0204

Bi 6760
Základy entomologie

2015

RNDr. Andrea Tóthová, Ph.D.
tothova@sci.muni.cz

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

MILÉ DĚTI, JAK JSTE SI SAMY POVŠIMLY, MŮJ PŘÍSTUP K VÝUCE SE LETOŠNÍM ROKEM DIAMETRÁLNĚ ZMĚNIL

Studium entomologie, požadavky, návaznosti

Základy entomologie-zkouška:

- slepá schémata
- charakteristika částí těla
- charakteristika taxonomických skupin
- praktické poznávání hmyzu

Základy entomologie navazují na dřívější kurz **Entomologie** prof. R. Rozkošného, přednášený zde od šedesátých let 20. století. V roce 2005 jsem jej po aktualizaci a částečné digitalizaci převzal. Současnou podobu kurz získal v 2011 díky projektu Evropského sociálního fondu OPVK.

prof. J. Vaňhara

Výuka entomologie na ÚBZ

V letech 2010-2013 proběhla zásadní inovace výuky entomologie díky „Operačnímu projektu pro konkurenceschopnost Evropského sociálního fondu“ (OPVK). Obor entomologie je tak přednášen ve zcela nové a v historicky nejširší podobě. Výuka dále uvedených kurzů, které navazují na povinné kurzy **Bi1030** Systém a evoluce bezobratlých (Horsák) a **Bi2140** Terénní cvičení ze zoologie (Bransouze, Schenková org.) je v pro studenty ÚBZ naplánována takto:

Pro studenty se specializací „Entomologie“ (pro BP i DP), ve vazbě na povinně volitelný obor SZZ Mgr. ze Zoologie, je náplň modulu „Entomologie“ a úplné absolvování jeho nabídky zásadní. Účast v každém kurzu je podmiňována postupnými prerekvizitami, aby byl zajištěn logický průchod celým modulem. Uváděny jsou i kurzy povinné, aby byl přehled komplexní.

Bc studijní program:

Bi6760 Základy entomologie (Tóthová) – povinně volitelný kurz, 2/2, mohou si zapisovat i studenti napříč studijními programy. Pro studenty entomologie povinný. Zahájení přednášek v inovované podobě jaro 2011.

Výhradně pro zapsané účastníky tohoto kurzu je od roku 2012 připraveno cvičení (Tóthová-2014 MD, Malenovský, Petráková).

Bi0055 Terénní cvičení z entomologie (Horsák, Malenovský, Kment - nutné potvrzení zápisu učitelem). Jedná se o 3 dny v terénu se sběrem materiálu a 2 následné dny na jeho determinaci v laboratoři, bude však upřesňováno pro každý kurz. Zahájení výuky v inovované podobě jaro 2011.

Bi7770 Metodologie molekulární taxonomie a fylogeneze hmyzu (Tóthová, Petráková - nutné potvrzení zápisu učitelem). 1/2 – kurz pro studenty napříč studijními programy. Studenti si praktickou formou osvojí znalosti a návyky související s prací v molekulární laboratoři. Jejich praktické dovednosti mohou být získávány i na vlastním materiálu ve vazbě na připravované BP, DP či dizertace. Zahájení výuky podzim 2011.

Mgr. Studijní program:

Bi7980 Aplikovaná entomologie (Vaňhara) 2/2 – povinně volitelný kurz, mohou si zapisovat i studenti napříč studijními programy. Zahájení výuky v inovované podobě podzim 2010. 1x za 2 roky, podzim 2014 ano.

Bi8780 Systém a fylogeneze hmyzu (Malenovský, Vaňhara + specialisté) 4/0 – nový a povinně volitelný kurz, mohou si zapisovat i studenti napříč studijními programy. Pro studenty s DP z entomologie povinný. Zahájení výuky jaro 2011.

Bi 9790 Entomologie pro pokročilé (Malenovský) 4/0 – nový, povinně volitelný kurz pro studenty s DP z entomologie, mohou si zapisovat i studenti napříč studijními programy. Zahájení výuky podzim 2012. 1x za 2 roky, podzim 2014 ne – plán, bude upřesněno. Završující kurz pro SZZ s volitelným předmětem Entomologie.

Bi8770 Determinační cvičení z bezobratlých (Schenková) 0/4 - doporučený volitelný kurz, vždy jarní semestr. Od jara 2012 je transformován na 2 kurzy, **Bi8762** Determinační cvičení z vodních bezobratlých (Schenková) 0/4 a **Bi8763** Determinační cvičení ze suchozemských bezobratlých (Schlaghamerský) 0/4. V rámci obou kurzů bude zajišťována i determinace hmyzu.

Bezprostředně související výuka:

5021 Evertebratologický seminář (Schlaghamerský, Malenovský) – zapisují si povinně studenti podle zaměření BP a DP od 2. roč. Bc. + celé Mgr. studium.

Bi0260 Taxonomie a zoologická nomenklatura (Malenovský, Tóthová, Kment) – 2/1 povinně volitelný předmět pro studenty s DP z entomologie, mohou si zapisovat i starší studenti Bc studijního programu a doktorandi.

Bi4061 Biogeografie pro zoology (Reichard) 2/0.

Bi7630 Srovnávací fyziologie bezobratlých (Vácha), Ústav experimentální biologie) 2/0, 1x za 2 roky.

Bi8055 Arachnologie (Pekár) 2/1.

Bi8001 Pedobiologie (Schlaghamerský) 2/0.

Bi8100 Cvičení z půdní zoologie (Schlaghamerský) 0/2.

Praktické kurzy vhodné pro entomologickou práci:

Bi3010 Elektronová mikroskopie (Hodová) 0/2.

Bi3110 Vědecká prezentace v botanice a zoologii (Grulich, Řehulková) 0/1.

Bi4070 Analýza obrazu a mikrofotografie v biologii (Kadlec, Koubková) 2/0.

Bi8761 Úvod do terénní zoologie bezobratlých (Schenková) 2/0.

Dále pak různé kurzy týkající se biostatistiky, analýzy dat aj.

Završující SZZ k zakončení studia:

Bi0187 Magisterská státní závěrečná zkouška (Vaňhara, předseda komise) – SZZ, volitelný obor SZZ (obvykle podle zadání DP) Entomologie, zkouší některý z entomologů – členů komise (Vaňhara, Schlaghamerský, Malenovský, Laštůvka), doplňující otázky k oboru mohou klást všichni členové komise.

Basic sources:

LAWRENCE J.F., NIELSEN E.S. & MACKERRAS I.M., 1992: 1st chapter: Skeletal Anatomy and Key to Orders. In: NAUMANN I.D., The Insects of Australia. A textbook for students and research workers. Vol. 1. Melbourne Univ. Press., pp. 3-23.

CHAPMAN R. F., 1992: 2nd chapter: General Anatomy and Function. In: NAUMANN I.D. (Ed.), The Insects of Australia. A textbook for students and research workers. Vol. 1. Melbourne Univ. Press., pp. 33-67.

McGAVIN G.C., 2001: Essential Entomology. University Press, Oxford, 318 pp.

or:

GULLAN P.J. & CRANSTON P.S., 2010: The Insects. An Outline of Entomology. Wiley-Blackwell, 565 pp.

Further useful literature:

CAPINERA J.L. (Ed.), 2004: Encyclopedia of Entomology. Vols 1-3 (A-E, F-O, P-Z). Kluwer Acad. Publ., Dordrecht, The Netherlands, 2580 pp.

CHAPMAN R. F., 1998: The Insects. Structure and Function. 4th Ed., London, 788 pp.

DETTNER K. & PETERS W. (eds.), 1999: Lehrbuch der Entomologie. G. Fischer, Stuttgart, 953 pp.

GORDH G. & HEADRICK D., 2001: A Dictionary of Entomology. CABI Publ., Oxon UK, 1032 pp.

RESH V.H. & CARDÉ R.T. (Eds), 2003: Encyclopedia of Insects. Academic Press, Elsevier Sci., Amsterdam, London, Oxford,..... etc., 1266 pp.

RICHARDS O.W. & DAVIES R.G., 1994: Imms' General Textbook of Entomology. Vol. 1. a 2. Chapman a Hall, London, etc., 1354 pp.

STEINMANN H. & ZOMBORI L., 1984: A Morphological Atlas of Insect Larvae. Akad. Kiadó, Budapest, 403 pp. (Latin terminology).

STEINMANN H. & ZOMBORI L., 1985: An Atlas of Insect Morphology. Akad. Kiadó, Budapest, 253 pp. (Latin terminology).

Useful Web applications:

Anatomical Atlas of Flies

<http://www.ento.csiro.au/biology/fly/fly.html#>

Authors

Yeates D. K., Hastings A., Hamilton J. R., Colless D. H., Lambkin C. L. (CSIRO Entomology); Bickel D., and McAlpine D. K., (Australian Museum); Schneider M. A., and Daniels G. (University of Queensland); Cranston P.(University of California Davis, USA).

CSIRO Entomology

The 'Atlas' was made with Macromedia Flash, Adobe Photoshop and a digital camera mounted on a microscope.

The Insects: An Outline of Entomology, 4th Edition

Pictures

<http://bcs.wiley.com/he-bcs/Books?action=resource&bcsId=5420&itemId=1444330365&resourceId=19367>

Authors

Gullan P.J., Cranston P.S.

Compare your knowledge:

General Entomology course at North Carolina State University

<http://www.cals.ncsu.edu/course/ent425/index.html>

Entomology Mastery Tests

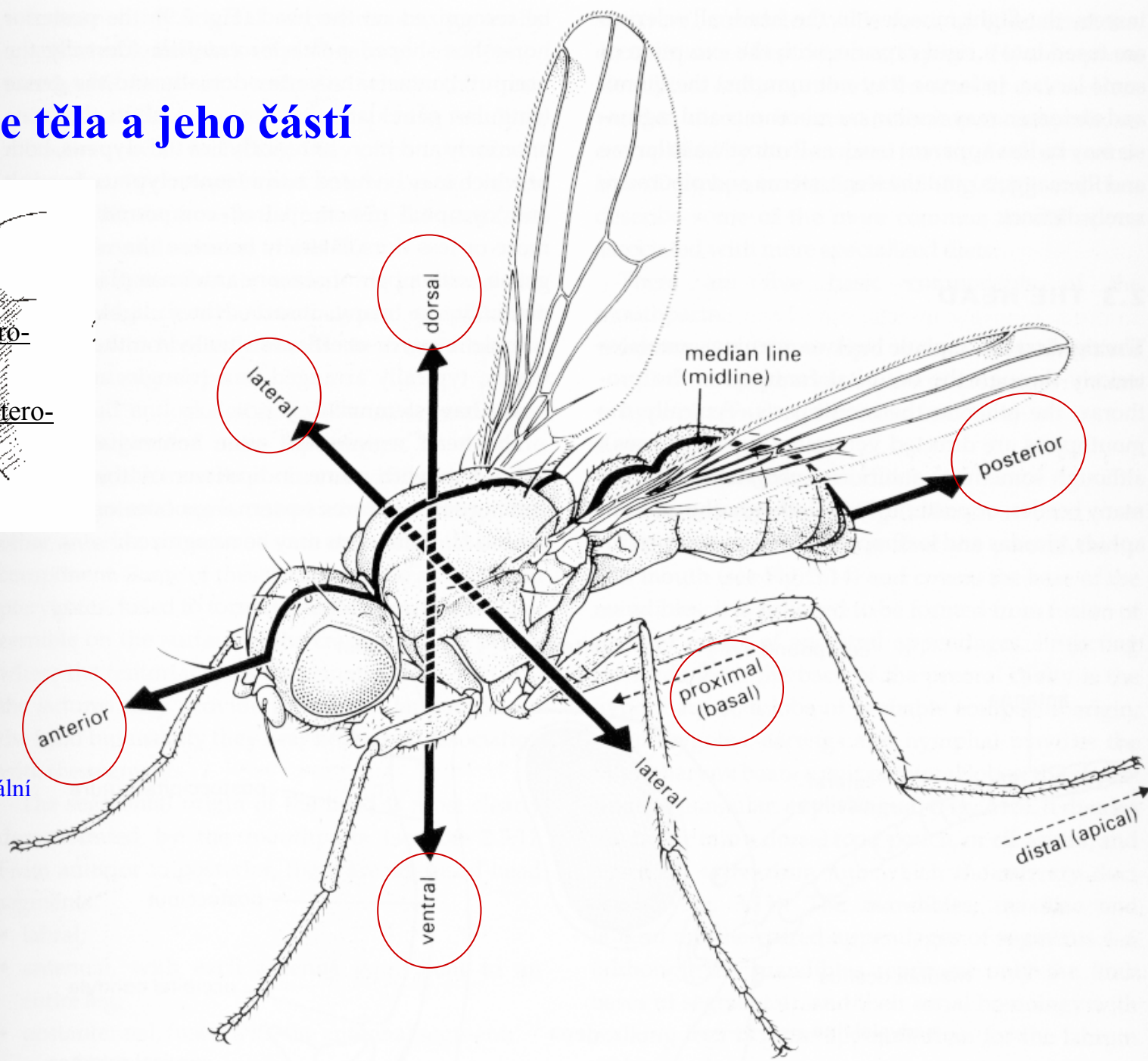
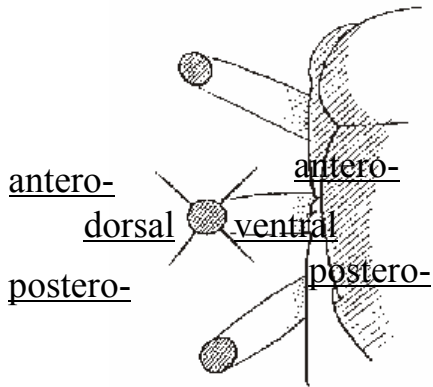
<http://www.cals.ncsu.edu/course/ent425/course/study/selftests/index.html>

Wait a minute!! Is there any part of this stupid bush which is NOT actually a stick-insect..?!?

Orientace těla a jeho částí

Roviny

Mediální rovina

-vertikálně podélně středem

Sagitální roviny jsou

paralelní, rovnoběžné s Mediální rovinou

Horizontální rovina

-horizontálně

Transversální rovina

-vertikálně příčně

Bi 6760
Základy entomologie
Protentomon

2015

RNDr. Andrea Tóthová, Ph.D.
tothova@sci.muni.cz

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

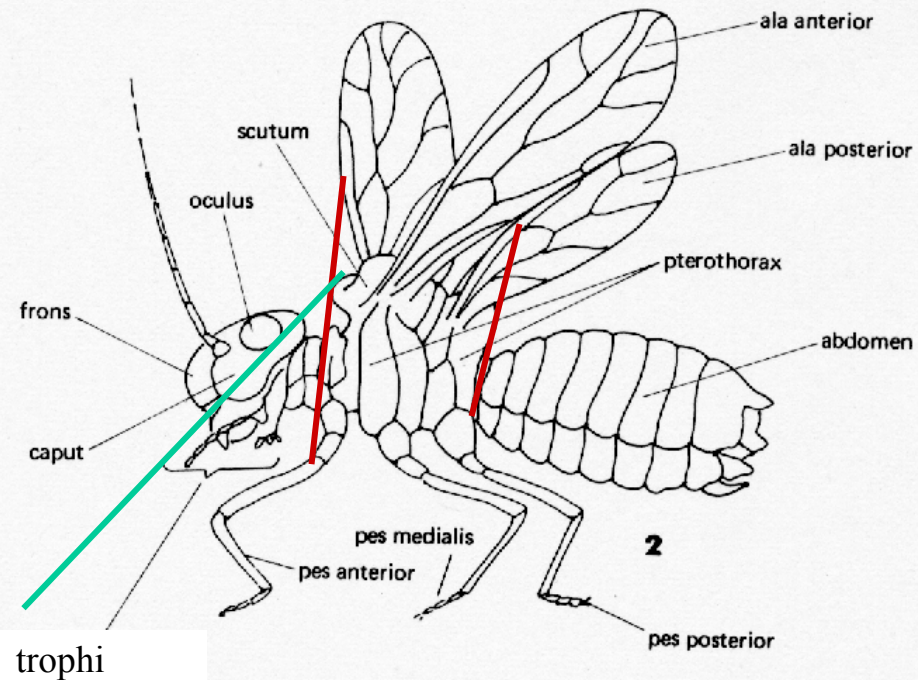
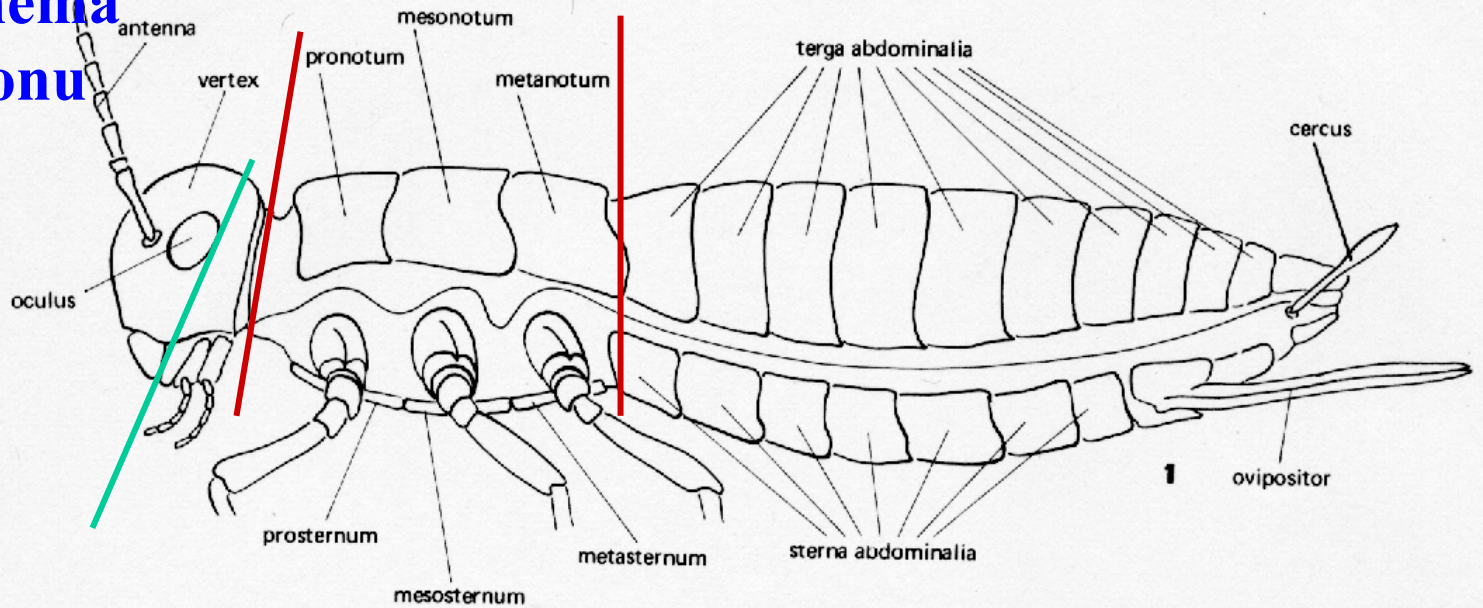
Obecné schéma protentomonu

caput
thorax

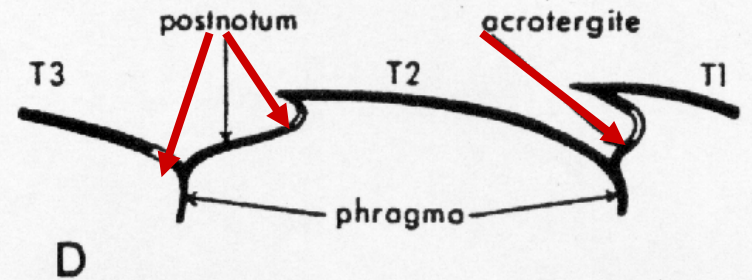
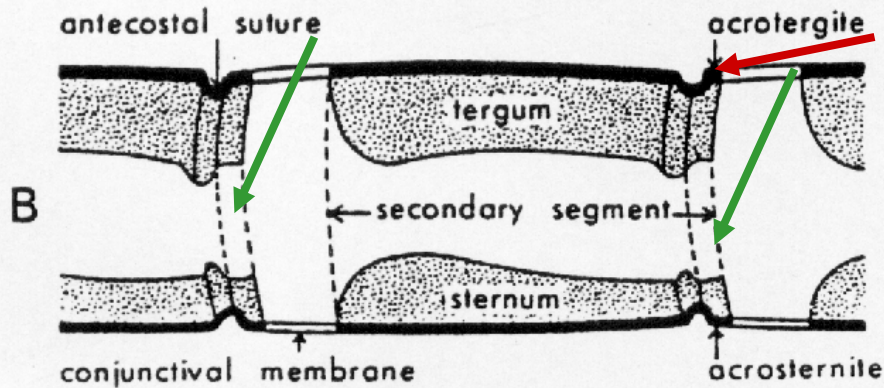
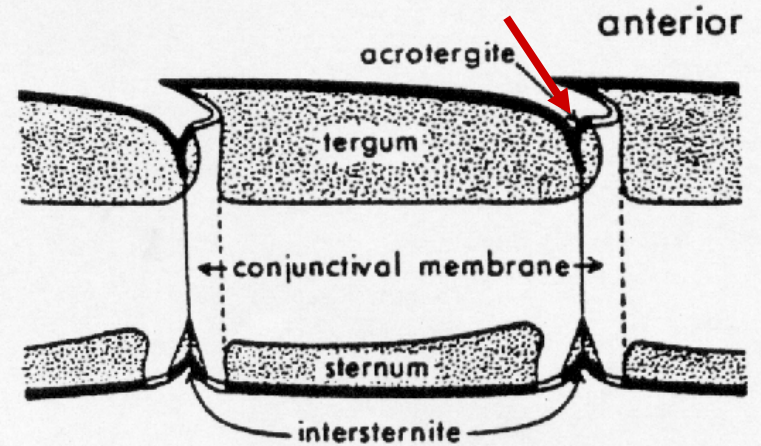
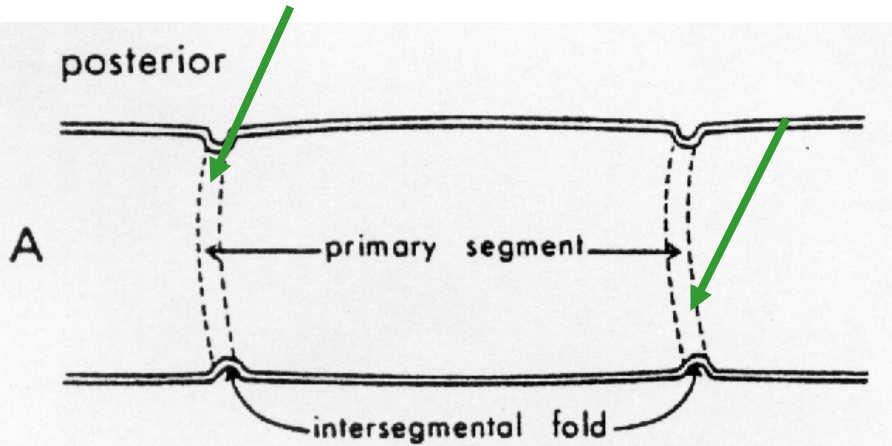
abdomen

procephalon

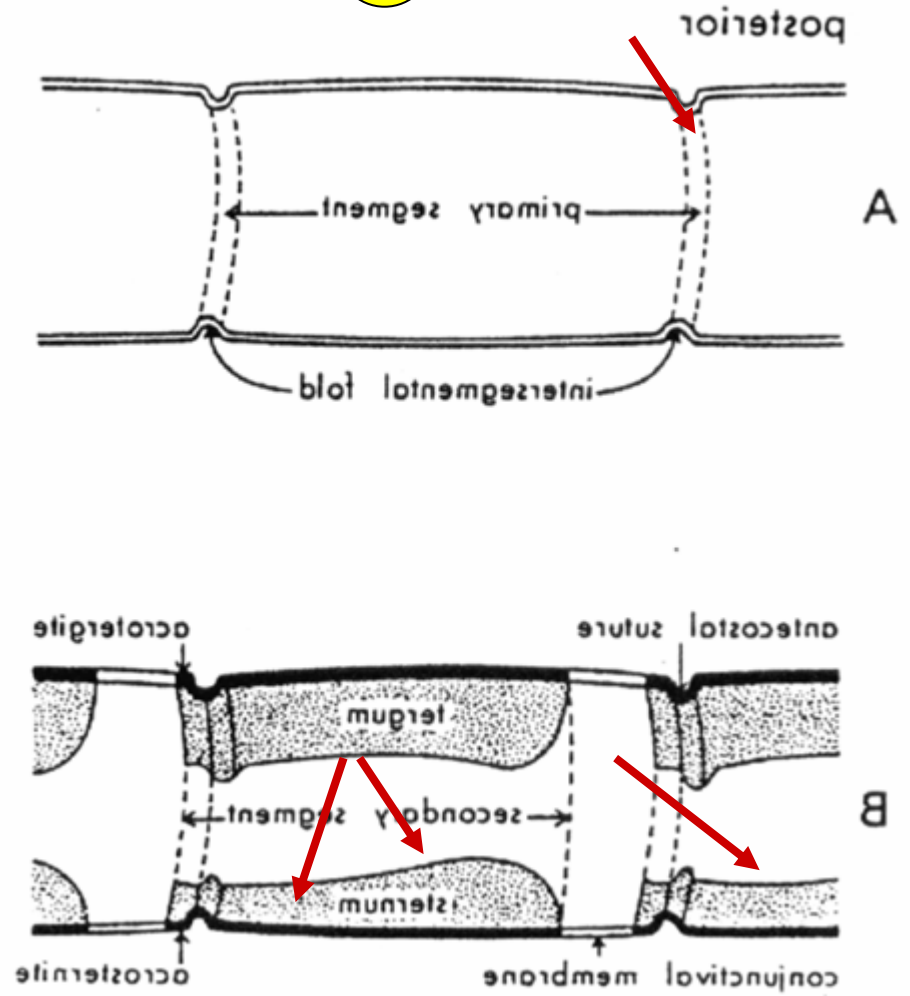
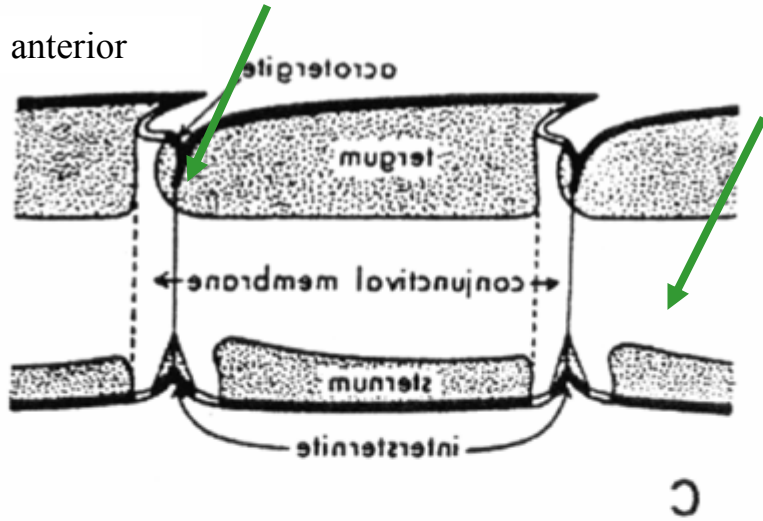
gnathocephalon

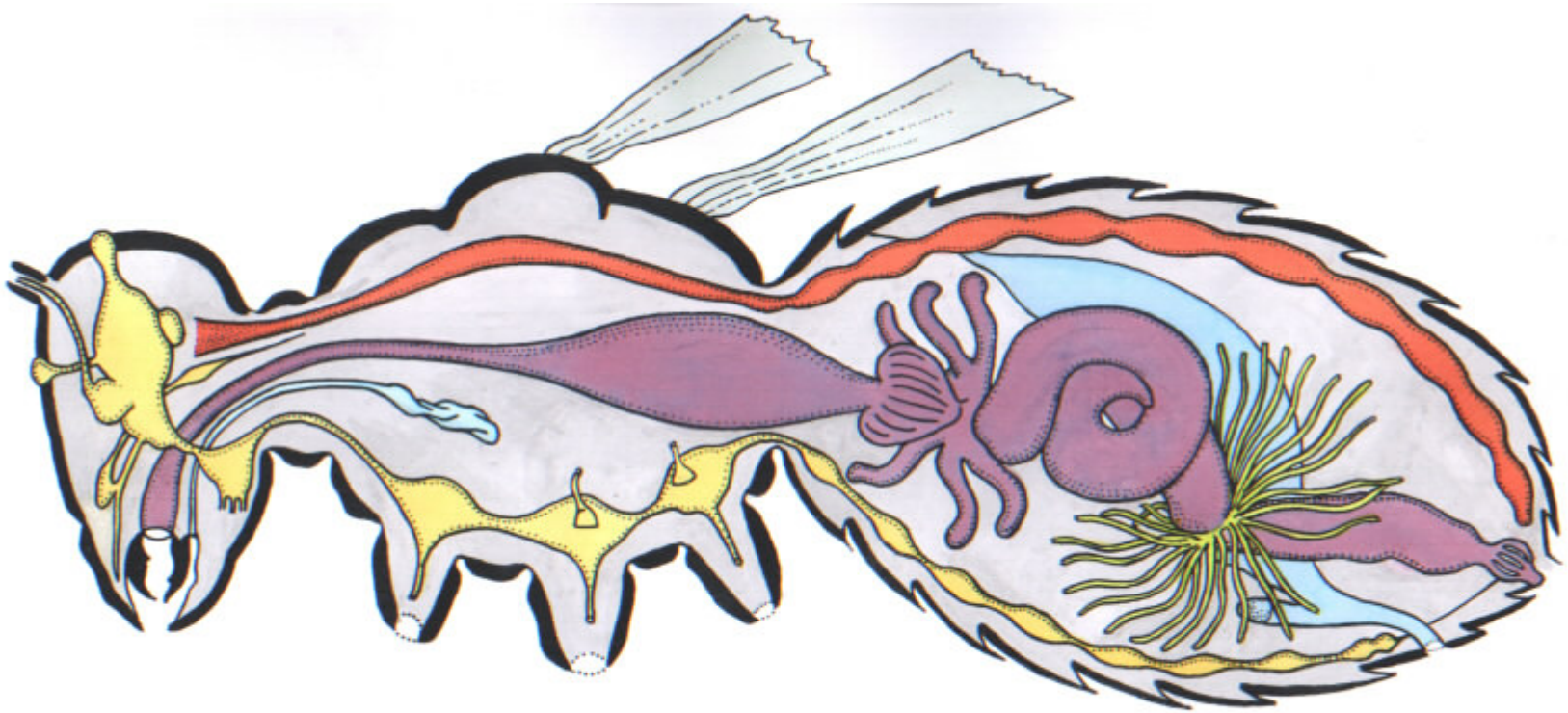
Obecné schéma protentomonu primární a sekundární segmentace

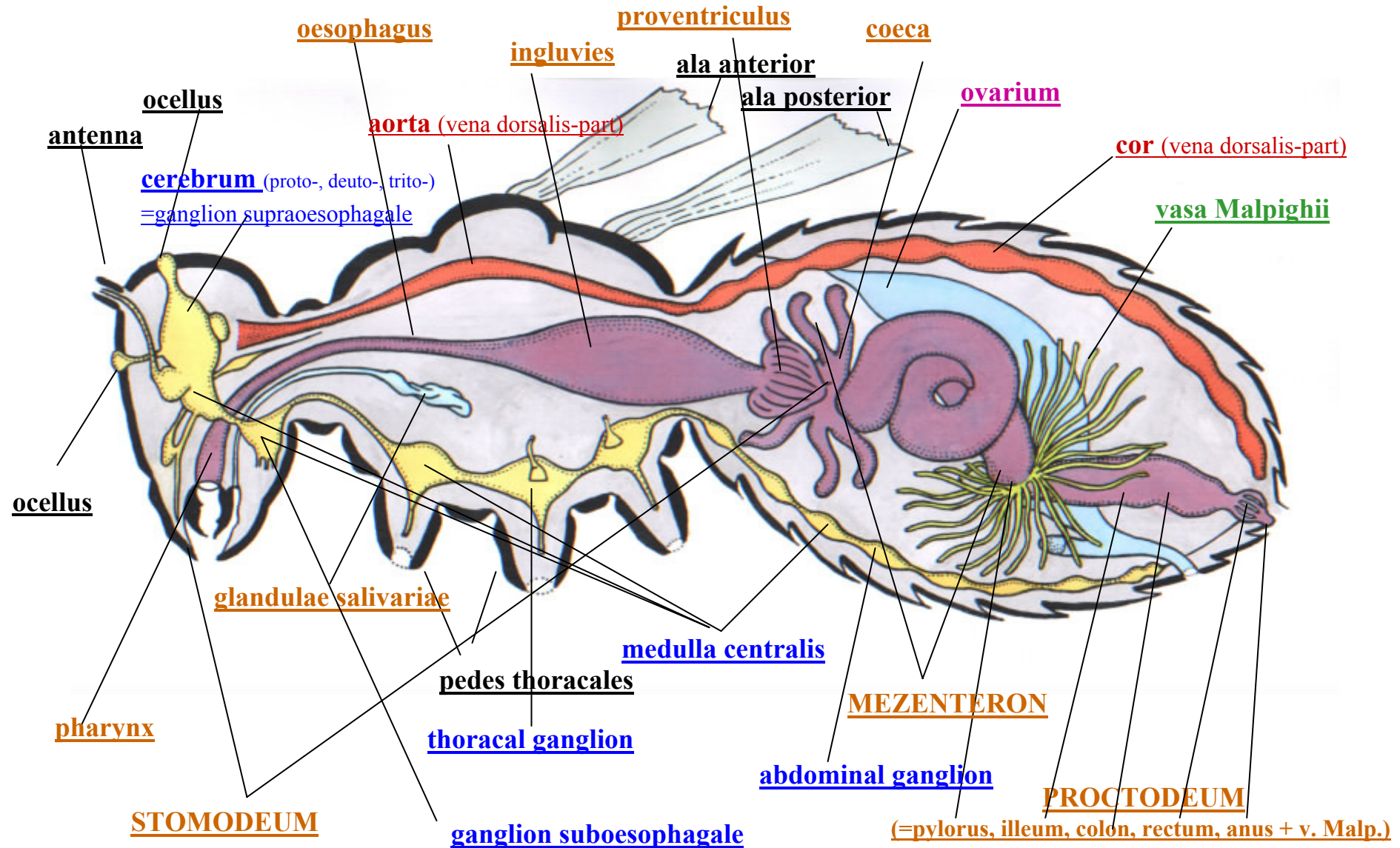
Obecné schéma protentomonu primární a sekundární segmentace

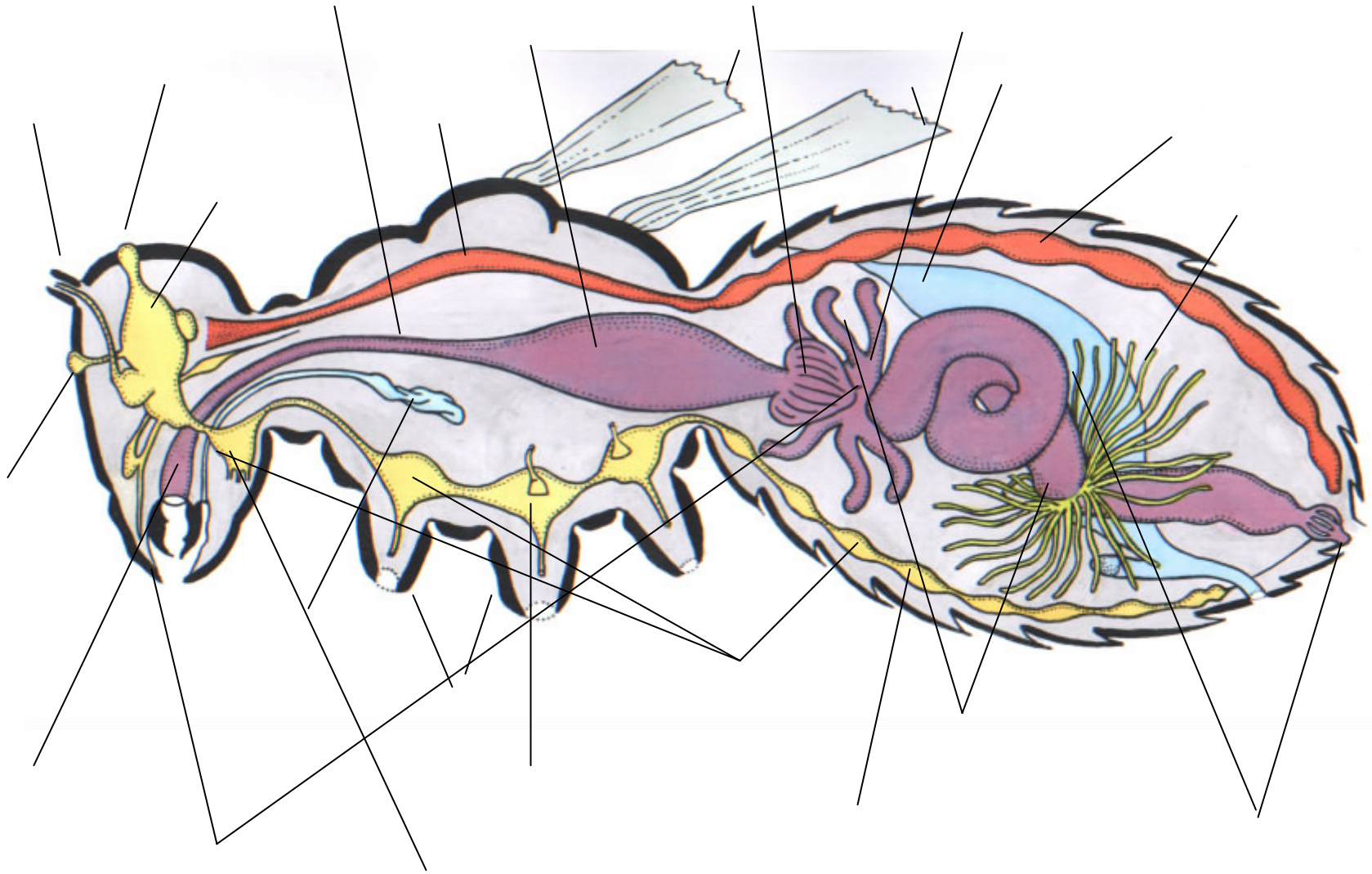
Obecné schéma protentomonu

Obecné schéma protentomonu

Obecné schéma protentomonu

Tyčinkovitý

Polokulovitý

Plochý

Laterálně zploštěný

Válcovitý

Mravencovitý

Jeskynní formy

Hypertelické útvary,
polymorfie

Pharnacia serratipes

Titanus giganteus

Goliathus giganteus

Dynastes hercules

Megasoma elephas

Belostoma grande

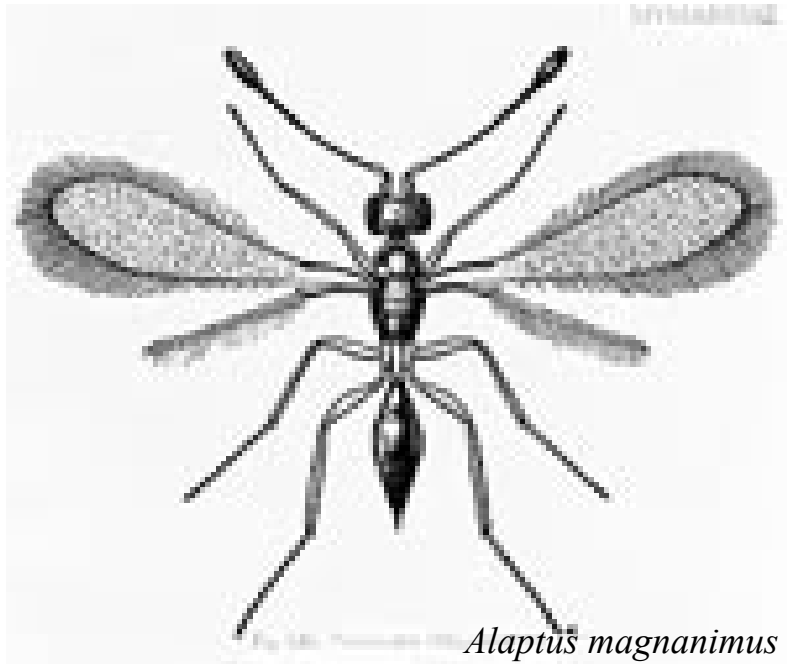
Acanthocorydalus kolbei

Erebus agrippina

Mydas heros

Alaptus magnanimus

Ptiliidae

Luboš Brůček 2013

Jana Zajacová 2013

Tomáš Havlík 2013